

तिलोपे तिथ्यन्तेः पा० इति पर्युदासादकाराभावः ।
यद्वा सलिलमिति लुप्तोपमम् । सलिलमिव० । यथा जी-
रेणाविभागापन्नं नीरं दुर्बिज्ञानं तथा तमसाऽविभा-
गापन्नं जगत्तु भव्यं विज्ञातुमित्यर्थः । ननु विविधविचित्रं
रूपभूयसः प्रपञ्चस्य कथमतिवृद्धेन तमसा क्षीरेण
नीरस्यैवाभिभवः । तथा तमोऽपि क्षीरवद्वलवदित्ये-
वोच्यते । तर्हि दुर्बलस्य जगतः सर्गसमयेऽपि नोद्भवम-
भ्यप्र इत्यत आह तच्छ्रेनेति । आसमन्ताद्भवतीत्याभु-
तच्छ्रेनेन । उन्मुखोऽकारोपजनः । तच्छ्रेनेन तच्छ्र-
कल्पेन सदसद्विलक्षणो भायरूपाज्ञानेनापिहितं आदि-
तमासीत् भाष्यम् ।

तुज दीप्तौ चुरा० उभ० अक० सेट् इदत् । तुजयति-ते अत-
तुजत् । तुज्जत ।

तुज प्रापणे हिंसायाञ्च स्वा० पर० सक० बले अक० सेट्
इदत् । तुजति अतुजोत् । ततुज ततुजतः । “तुजो
तुजो य उचने स्तोमाः” ऋ० १।७।७ । इमाश्च वमधिकृत्य
“तुजतेर्दानकर्म्मणः तुजो तुजो दाने दाने” इति ६।१७
निबृत्तोक्तेः । दाने च ।

तुज हिंसायां स्वा० पर० सक० सेट् । तोजति अतोजीत् ।
तुतोज । वेदे तुजादि० अभ्यासस्य दीर्घः । तद्वृत्तानः ।
प्रेरणे च “आ यां तोके तनये त्वुजानाः” ऋ० ७।६७।
६ । “प्रायत्तोके तनये त्वुजाना” ७।८४।५ । “त्वु-
जानाः प्रेर्यमाणाः” भा० । अस्मा इषु प्रभया त्वुजानः
निरु० ६।१० धृता ऋक् ।

तुज्ज पु० तुजि-बले अच् । वज्रे निघण्टुः ।

तुट कलह तद० कुटा० पर० अक० सेट् । तुटति अतुटोत्
तुटोत् । [च] हरिवं० २७७ अ० ।

तुटितुट पु० शिवे । “नमस्तुष्टाय तुष्टाय नमस्तुटितुटाय
तुटम पुंस्त्री० तुट-वा० उभ० । उन्मुखौ त्रिका० ।

तुड भेदे तु० कुटा० पर० सक० सेट् । तुडति अतुडोत् तुटोड ।
तुड निष्पीडने स्वा० आ० सक० सेट् इदत् । तुण्डते अत-
ण्डिष्ट । ततुण्डे । तण्डते ।

तुण्डे द्विधाकरणे स्वा० पर० सक० सेट् । तोडति अतोडीत्
कदिन् । अततोडत्-त ।

तुडि स्त्री तुड-इन् किञ् । तोडने ।

तुड्ड अनादरे स्वा० पर० सक० सेट् । तुड्डति अतुड्डोत् ।
अयं दोष इत्यन्ये तस्मै किपि तुड्ड-दोषधर्तुं तुड्ड-
इति भेदः ।

तुण कुटिलीकरणे तु० पर० सक० सेट् । तुणति अतोणीत् ।
ततोण ।

तु(ठ)णि पु० तुण+सङ्कोचे इण् वा० एधो० । १ कुणिरोगे
अमरटीकायां क्षीरस्वामो नन्दिष्ठे राजनि० । “तुणी-
रुजः कटुः पाके कषायो मधुरो लघुः । तिक्तो याही
० हिमो द्रव्यो व्रणकुटान्पित्तहृत्” भाष्यम् ।

तुणिक पु० तुणि-स्वार्थे क । नन्दिष्ठे राजनि० ।

तुण्ड न० तुडि-तोडने अच् । १ सुखे अमरः । “अयस्तुण्डै-
रुलुखैलैः” हरिवं० २४५ अ० । “स तेन पतगेन्द्रेण
पक्षतुण्डसुखतः” भा० आ० ३२ अ० । “दीर्घनख्या
दीर्घान्यो दीर्घतुण्डाश्च भारत !” भा० श० ४७ ।

शिव पु० तुटितुटशब्दे दृश्यम् । शराक्षसभेदे । “तुण्डेन
च नलस्तत् पटुघ्नः पनसेन च” भा० व० २८४ अ० ।

तुण्ड(ण्ड)कैरी स्त्री प्रशस्तं तुण्ड(ण्डः) कन् तदु-दर-
यति ईते वा ईर-अण् १ कार्पास्याम् तस्याः फलसुख-
विदारे हि विस्तीर्णकृतहेतुकार्पासोत्पत्तिः । २ विम्बिका-
याम् (तेलाकुचा) तस्याः फलेन हि सुखाङ्गोष्सादृश्यादा-
नात् तथ्यात्वम् । स्वार्थे क कृत्स्नः । तुण्ड(ण्ड)कैरि-
कायल अमरः । संज्ञायां कन् । विम्बिकायां राजनि० ।

तुण्डदेव पु० तुण्डरूपो देवः तुण्डेन दीव्यति दिव-अच्
या । नृपभेदे तस्य विषयो देशः ऐपुका० भक्तल् । तुण्ड-
देवभक्त तदीये विषये देशे पु० ।

तुण्डि पु० तुण्ड-इन् । १ सुखे, २ चञ्चौ च । ३ विम्बिकायां,
४ वन्दायां, उणा० । ५ नामौ स्त्री शब्दरत्ना० या
ङीप् । स्वार्थे कन् उक्तार्थेण । ६ तुन्दो माधवः तुण्डभ-
शब्दे दृश्यम् ।

तुण्डिका स्त्री तुण्डम् तदवयवाधरसादृशप्रमख्यस्याः ठन् ।
१ विम्बिकायां तत्फलस्यावयवाधरसादृशप्राप्तत्वात् ।
स्वार्थे क । नामौ शब्दरत्ना० ।

तुण्डि(ण्ड)केशी स्त्री तुण्डे (ण्डौ) सुखे कायति कै-क
तुण्डि(ण्ड)कः ओष्ठः तत्र ईष्टे तत्तुल्यगोभाधारणात् ईश-
अच् गौरा० ङीप् । विम्बिकायाम् (तेलाकुचा) । शब्द० ।

तुण्डिभ(ल) लि० तुण्डि+भ सिध्मा० लप् वा ।
१ तुन्दिले (मुँडि)युक्ते । अमरः । “तुन्दि(ण्ड) वलिप-
टेभः” पा० सू० । मूर्ध्न्योपधोऽयमिति माधवः । लालो
२ सुखरे उणादि० ।

तुण्डेल पु० गर्भोपद्रावके अक्षरभेदे । “उपेपन्नदुग्धं तुण्डे-
लसत शालुडम्” अथ० ८।६।१७ ।